

**მავთულხლართის ორი მხარე თანამედროვე ქართულ
ლიტერატურაში**

(გიორგი სოსიაშვილის ორი მოთხრობის მიხედვით)

ეპოქები და მნიშვნელოვანი მოვლენები ხშირ შემთხვევაში განსაზღვრავენ ლიტერატურულ მიმდინარეობებს და ძირითად თემატიკას, რაც შემდეგ მწერალთა შემოქმედებაში ამა თუ იმ ფორმით წარმართველ ადგილს იკავებს და უდიდესი მასალით ასახრობებს ლიტერატურულ ასპარეზს. „ეპოქას მოაქვს თავისი რითმი, თავისი ინერცია. მწერალმა უნდა იგრძნოს ეპოქის პულსაცია, ეპოქის სული. მწერალი არ არსებობს ინდივიდუალური მწერლური თვისებების გარეშე, მაგრამ, თუ ეს თვისებები ეპოქის რიტმსა და ინერციაში არ ზის, ყოველთვის იქნება ანაქრონიზმი ნაწარმოებსა და ეპოქას შორის“ (ფანჯიკიძე, 1986: 604). ბუნებრივია, რომ ოცდამეერთე საუკუნის ლიტერატურაში გარდამტეხი ძალით შემოიჭრა აგვისტოს ომის ტკივილიანი თემატიკა და თითქმის ყველა თანამედროვე მწერალი ცოტად თუ ბევრად შეეცადა ამ ტკივილს შეხებოდა. რა თქმა უნდა, ამ პროცესში უზვეულო არაფერი დაგვინახავს, პირიქით, სრულიად გასაგებია, რომ ვერც მკითხველის და მით უმეტეს, ვერც მწერლის ემოციური ბუნება თავის თავში ვერ დაიტევს ისეთ ძლიერ განცდას, რომელიც ასეთი მასშტაბის ტრაგედიის შემდგომ სრულიად გასაგები მოვლენაა. შესაბამისად, ომის თემა მწერლისთვისაც და მკითხველისთვისაც ბევრი ფიქრისა და განსჯის საგანია. ძირითადი ხაზი ნოველისა თუ მოთხრობისთვის თითქოს მზაა, მაგრამ ისევ თემატიკიდან გამომდინარე, მწერლისთვის საფრთხილო და სარისკოც არის ომთან შემოქმედებითი მიახლოება, ვინაიდან არსებობს საშიშროება, რომ ერთი და იმავე მოცემულობაში მრავალი შემოქმედის ტრიალი, უბრალოდ, ერთი ამბის მრავალჯერ მოყოლას დაემსგავსოს, რაც ლიტერატურას მაინცდამაინც არ უხდება. სტატიაში „ომი და ლიტერატურა“ სოსო სიგუა აღნიშნავს: „თუ გერმანული

მწერლობა ომის აგრესიას უძღვროდა, ქართველს თავდაცვა და თავის დახსნა, დაკარგულის მოპოვება აინტერესებდა.

ომის ჰეროიკას ნერგავდნენ რუსთაველი და ვაჟა-ფშაველა, კონსტანტინე გამსახურდია და გრიგოლ რობაქიძე, პაოლო იაშვილი და ტიცვიან ტაბიძე.

...ტიციან ტაბიძემ ომის ჰეროიკა ქართველი ერის ნაციონალურ თვისებად მიიჩნია და თანამოკალმეებს მოუწოდა, ეგრძნოთ მისი სული და არ ეფიქრათ „ომის ბოროტებაზე“ (სიგუა, 2014: 612).

გიორგი სოსიაშვილი ის მწერალია, რომელიც ხშირად ეხმაურება აგვისტოს ომის თემატიკას და ომის ჰეროიკას სრულიად განსხვავებულად აღიქვამს. ის ომით გაცილებულ გულგებში მონატრებულ სიყვარულს დაექებს და მთავარი აქცენტი უბრალო ადამიანების განცდებზე გადააქვს, საიდანაც ომის საშინელების ღრმად ფილოსოფიური მხარეები უადრესად საინტერესოდ იკვეთება. „მწერალმა უნდა დაიცვას თანაფარდობა თხრობას, თავშესაქცეობასა და დამაჯერებლობას, ესთეტიკურობასა და ფილოსოფიურობას შორის. წინააღმდეგ შემთხვევაში, გაქრება მხატვრული სამყაროს „რეალურობის“ ილუზია. ლევ ტოლსტოი შენიშნავდა: „ყოველი ჩვენგანისთვის ნაცნობია უნდობლობისა და პრიორიტეტის ის გრძნობა, რომელსაც მკითხველში ბადებს მწერლის პოზიცია, თავს მოგახვიოს თავისი აზრი. საკმარისია, ავტორმა (მთხრობელმა) წინასწარ გვაძინოს: მოემზადეთ ახლა ტირილი მოგიწევთ, ანდა მოემზადეთ, ახლა გაგაცინებთ და ჩვენ ტირილის ან გაცინების სურვილი გაგვიქრება“ (გაფრინდაშვილი... 2008: 480).

იმდენად, რამდენადაც გიორგი სოსიაშვილი აღწერილი სიუჟეტების ძირითადი ნაწილის რეალური საწყისების თვითმხილველიც არის, მისგან დახატული პერსონაჟებისა თუ სიტუაციების დამაჯერებლობა თავისთავად იპყრობს განსაკუთრებულ ყურადღებას. აშკარაა, ავტორიც ამ განცდათა თანაზიარია და სწორედ ამიტომ, რომ ლამის არის დოკუმენტალისტიკაში გადადის საკუთარ მოთხრობებში, დამაჯერებელი და რეალურ საწყისებზე აგებული ამბების თხრობით. საინტერესოა, რომ აღნიშნულ თემაზე მის მოთხრობებში დასურათხატებელი ყველა ამბავი, მიუხედავად მთავარი თემატიკის ერთიანობისა, რადიკალურად განსხვავდება ერთმანეთისგან და ორიენტირებულია სრულიად განსხვავებულ ემოციურ ნიუანსებზე. „ქართული ნოველა ქმნის, თუ აღწერს

ქართულ სამყაროს, ერთდროულად თვითკმარსაც და „ღია-საც“, ყოველსმომცველსაც და უნიკალურსაც, ასევე განსხვავებულს „სხვათა“ ქვეყნებისგან და ასე მსგავსს (კუცია, 2009: 211). გიორგი სოსიაშვილი ზედმიწევნით ერგება ქართული ნოველის ხასიათს და საინტერესოდ აგრძელებს ქართული ნოველისტიკის ტრადიციებს.

აღნიშულის სადემონსტრაციოდ გვინდა მიმოვიხილოთ მისი ორი მოთხრობა: „მძახვები“ და „ბაღები“, რომლებიც გორის უნივერსიტეტის ჟურნალში „ჩვენი უნივერსიტეტი“, 2015 წლის პირველივე ნომერში დაიბეჭდა და წაკითხვისთანავე მიიპყრო ჩვენი ყურადღება (ჩვენი უნივერსიტეტი, 2015: 9-14). „მძახვების“ ბოლო წინადადების წაკითხვისას უკვე ჩამოყალიბებული ვიყავით, რომ ამ მოთხრობის თაობაზე აუცილებლად უნდა გაგვემახვილებინა მკითხველის ყურადღება და დაგვეწერა გამოსმაურება, რათა ის ფრიად საინტერესო ნიუანსები, რომელთაც მოთხრობა შეიცავს, მკითხველის ყურადღების მიღმა არ დარჩენილიყო. ეს მოსაზრება მოთხრობამ „ბაღები“ კიდევ უფრო განამტკიცა და, შესაბამისად, ვეცადეთ ორივე მოთხრობა ისე მიმოგვეხილა, რომ შეძლებისდაგვარად ამოგვეცნო მწერლის აქცენტები და დაგვეკვალიანებინა მკითხველი, რომელსაც ხშირად ახალი, ჯერ კიდევ მისთვის უცნობი საკითხავი ლიტერატურა უამრავ და არცთუ ღირსეულ კონკურენციაში აქვს ასარჩევი.

თანამედროვე მარკეტინგული მიდგომები შეჭრილია ყველა სფეროში და არც ლიტერატურას დაჰკლებია მისი დათვური სამსახური. ზოგიერთი „აღიარებული“ მწერალი, ვისი სახელიც მავანს შესაძლოა დღენიადაგ პირზე ეკეროს, რეალურად, მწერლობასთან მწერალადაც კი იმყოფება. ზოგჯერ დაბეჭდვამდე ინათლებიან „ბესტსელერად“ წიგნები და მკითხველიც ეგება ეშმაკურად დაგებულ მახეში, აიძულებს რა ცნობისმოყვარეობა აჰყვეს მარკეტინგის დინებას და „გაასადოს“ ფერადყდიანი მაკულატურა, განსაკუთრებით მაშინ, როცა წინასწარ და სასწრაფოდ იგეგმება „სახელგანთქმული“ ავტორების გამოჩეკვა. ილუზიონისტივით დაატრიალებენ ერთი-ორ თვალის ასახვევ ტრიუკს პიარ-მენეჯერები და „კლასიკოსი“ დროებითი ეფექტით, მომზადებულია. აკაკი ბაქრაძის აზრით: „გაუგებრად, ბუნდოვნად მხოლოდ ორ შემთხვევაში წერენ, ერთხელ, როცა ის ცუდად იციან, რაზეც წერენ. მეორედ, როცა დემაგოგიური მიზნით წერენ და სიტყვების კორიანტე-

ლით მკითხველს თვალში ნაცარს აყრიან” (ბაქრაძე, 2013: 460). გიორგი სოსიაშვილი სწორედ ის მწერალია, რომელმაც კარგად იცის, რაზეც წერს და ამიტომ მისი მოთხრობებიც იოლად არის გასაგები. მიუხედავად იმისა, რომ ნამდვილ ნიჭიერებას რთული და აღმართიანი გზა აქვს გასავლელი, წარმატებაც ნაბიჯ-ნაბიჯ მოდის და სახელიც. ასე აღმართ-აღმართ მიიწევს შემოქმედებით გზაზე მწერალი გიორგი სოსიაშვილი. მისი შემოქმედებისთვის, საქართველოს ბედ-იბღაღი, შორეული თუ ახლო წარსული და აწმყო განუყოფელი საზრუნავია. „მწერლის მიზანია ცხოვრებისეული სინამდვილის ასახვა და წარმოჩენა (ცხადია, მისი თანმხლები კონფლიქტების გათვალისწინებით). ჩანაფიქრი მომავალი მხატვრული ნაწარმოების პირველსახეს წარმოადგენს. მასში მოიაზრება შინაარსი ძირითადი ელემენტების, კონფლიქტების, სახეობრივი სტრუქტურის წყაროები“ (გაფრინდაშვილი... 2008: 80). 2008 წლის აგვისტო, მისი წინარე თუ პოსტ პერიოდებით, გიორგი სოსიაშვილს უზადო პროფესიონალიზმითა და მაღალმხატვრული ოსტატობით აქვს ასახული შემოქმედების ერთ ნაწილში და ვინემ ამ ინერციით იქნებ ეს ორი მოთხრობაც ომის თემატიკას მიათვალოს, თუმცა ჩვენ ვერ დავეთანხმებით, რადგან ორივე მათგანის მთავარი თემა ომი და კონფლიქტი კი არ არის, არამედ სიყვარული და ერთგულება. სიყვარული და ერთგულება სამშობლოსადმი, მეგობრისადმი და, ბოლოს, იმ სანუკვარი ერთადერთისადმი, რომელსაც პირადობის დამადასტურებელ მოწმობაში მილიონნაირი სახელი შეიძლება ერქვას, გულში კი თავად სიყვარული ჰქვია, ყველგან და ყველა ვითარებაში.

მოთხრობაში „მძახლები“, ქართველების მძახლები იმ ოსი გოგონას მშობლები არიან, მავთულხლართებში რომ გამოძვრა და შეყვარებულ ქართველ ბიჭს ვაჟს ცოლად. თავისთავად ამბავი უკვე სამოთხრობე მასალაა და მაქვს რა ფუფუნება მწერლის ცხოვრებისეულ გარემოს არცთუ ცუდად ვიცნობდე, ავტორის სანაცნობო წრეში განვითარებული თითქმის იდენტური ამბის რეალური ვერსიაც მაქვს მოსმენილი თავის დროზე. შესაბამისად, სიუჟეტიც მარტივად ამოვიცანი, მაგრამ სინამდვილეში საქმე სულ სხვა რამეშია, როგორ დაინახა და რას მიანიჭა ემოციური დატვირთვა თავად ავტორმა, აი, რა გახდა ჩემთვის, როგორც მკითხველისთვის, მთავარი სიურპრიზი.

ამბის მთხრობელი ვაჟის მამაა, ცოტა შეშინებული, ცოტა აფორიაქებული, ცოტა გაურკვეველობაში ჩავარდნილი, მაგრამ გულის სიღრმეში მაინც გამარჯვებული, ამაყი და კმაყოფილი. თუმცა, შვილის მისამართით საყვედურს გამოთქვამს: „რა გინდა, შვილო, რასა მრევ შარში. ძლივს რაღაცას მოვეწიე“. სტრიქონებს შორის ილანდება, როგორ ამაცობს, რომ მისი შვილისა და რძლის გამბედაობაზე ტაში დაუკრეს, რომ „იდგა დარბაზი და გუგუნებდა“, როცა „ვიღაც დიდი კაცი გამოსულა თურმე სიტყვითა“ და მისი შვილების საქციელი თვალსაჩინო მაგალითად მოუშველიებია, „როგორც არ უნდა ჩაერიოს რუსეთო, როგორც არ უნდა ჩაყოს ცხვირი და არეულობა სცადოსო, არაფერი გამოუვაო, ჩვენ ისევ ძმებად დავრჩებითო“. მერე, საკუთარი სიყვარულის ამბავს აგონებინებს ავტორი მთხრობელ მძახალს და ხაზს უსვამს, რომ „ჯაგასთვისაც“ (ქართველი ბიჭის მამის პერსონაჟის მეტსახელია), სინამდვილეში სრულიად მისაღებია სიყვარულისთვის ბრძოლა და ის საყვედურები, რომელსაც შვილის მისამართით გამოთქვამს, ვალის მოხდა უფროა ცივი გონების წინაშე, რომელიც მოცემულ სიტუაციაში ცხელ გრძნობებს გაუნაპირებიათ. მაგრამ მთავარი ისევ წინ არის: მავთულხლართების დამრღვევი შეყვარებულებისთვის და მათი ოჯახებისთვის რეალურად უფრო მკვეთრდება და გაცილებით მეტი ეკლით ნაყოფიერდება მავთულხლართი, თავს მოხვეულ საზღვარს აქეთ-იქით დარჩენილებს ერთად ყოფნა სწყურიათ, მათთვის ურთიერთლტოლვა და სიყვარული უსაზღვროა და უსამანო, ამიტომ რადგან ერთმანეთთან საახლობლოდ არ უშვებენ „მშვიდობისმყოფელები“, უცნაური გამოსავალი მოაფიქრდათ მძახლებსაც (გაჭირვება მაჩვენეო, როგორც იტყვიან), ბატკანი დაკლა „ჯაგამ“ ახალი ნათესავების საპატივსაცემოდ და სუფრა პირდაპირ მავთულხლართების ძირში გააწყობინა ოჯახობას. გასაოცარია ავტორის მიერ დახატული სურათი, მავთულის ღობის გასწვრივ გაშლილ, მავთულხლართზე ასი ათასჯერ მოკლე სუფრას განუსაზღვრელად უფრო დიდი ძალა აქვს, ვიდრე ქვემეხებითა და ავტომატებით გამაგრებულ ღობეს.

შეუძლებელია მთხრობის ამ მეტად ემოციურმა პასაჟმა ღრმად არ დაგაფიქროს და არ გაიძულოს მომავალზე სიყვარულით იფიქრო. შვილისა და სიძისკენ მიმართული ცრემლებმწოლილი მზერა ახალდაოჯახებული გოგონას მამისა, უცნაურად არის ტრაგიკულიც, დრამატულიც, სევდიანიც, მაგ-

რამ ამავედროულად იმედიანი, ვინაიდან, მავთულხლართის ეკალნარი სიყვარულს ვერ აკავებს, ამ პათოსს კი ავტორი ერთი მშვენიერი, ალფეგორიული ფრაზით გადასცემს მკითხველს, მოთხრობის საფინალო მომენტში - ალადასტურით საესე ჭიქაში გაძვრება მზის სხივი, ჭიქის ორივე მხარეს ეფინება ნათელი და ადვილი წარმოსადგენია, რა კეთილშობილი ფერით ააპარპალებს ჭიქაში მოქცეულ ალადასტურს. იქნება, ალადასტური საქართველოა, ჭიქა - მავთულხლართი, გამჭოლი სხივი კი უტყუარი ნიშანი თბილი და მზიანი მერმისისა. აკი ეუბნება კიდევ დანაღვლიანებულ მძახალს ჯაგა: „მალე ჩავისუტებთ ერთმანეთს, მალე. ...ჩვენი გამარჯვებისა იყვესო“.

მეორე მოთხრობა „ბაღები“ კი, თითქოს ერთგვარი ლოგიკური განვითარებაა ზემოთ განხილული მოთხრობისა. მძახელები თუ სიყვარულის ირგვლივ ირაზმებიან, „ბაღები“ მეგობრობის საოცარ მაგალითს გვიჩვენებს. ორი, ეთნიკური ნიშნით ხელოვნურად დაშორებული ქართველი და ოსი მეგობარი, „მშვიდობისმყოფელების“ იარაღის ჟღარუნის პირობებში ინარჩუნებს ძმობას და იმ ფორმას პოულობს ერთგულების გამოსახატავად, რომელიც არსებულ რთულ რეალობაში ხელეწიფებათ. სხვა დროს იქნება არც დაინტერესებულებიყვნენ ერთმანეთის ბაღ-მოსავლის არსებობა-არარსებობით, ახლა კი, უადგილო საზღვარმა ჯერ ოსი მეგობრის ნაფერებ-ნალოლიავები ბაღი მოახვედრა ღობის აქეთ, მერე პირიქით, მავთულხლართი ისე შემოწიეს, რომ ქართველის ბაღი აღმოჩნდა იმავე უადგილო საზღვარს მიღმა. ბუნებრივად კი მხოლოდ „ერთი პატარა საწური კანაო“ ჰყოფს ოსი გაბისა და ქართველი ნიკოს ბაღებს.

ვიდრე გაბის არც სამეგობროდ უშვებენ და არც სამუშაოდ მავთულს გაღმა, ნიკო საკუთარ ბაღზე მეტად მეგობრისას უვლის, მეგობრის მოსავალზე ზრუნავს და რეალიზებული მოსავლით მიღებულ ფულსაც ჩუმად უგზავნის გაბის. შემდეგ გაბი პასუხობს იმავე ერთგულებით ნიკოს. ეს ქესტი არ არის ვიწრო გაგებით მხოლოდ ბაღის მოვლა, ეს ურთიერთსიყვარულისა და მეგობრობის საოცარი მაგალითია, სინამდვილეში ხომ ნიკოც და გაბიც, საკუთარ წარმოდგენაში მეგობრის ხეხილს კი არა, ამ ხეხილში განსხეულებულ ძმობას ესათუთებიან. შვილივით უვლიან ერთმანეთის ნაამაგარს მიუხედავად იმისა, რომ არ უწიან, „რამდენი ხანი ექნებათ გაშვილებული“.

ნიკოს აქეთ დაატარებენ გამოძიებელთან ოსი მეგობრის გამო, გაბის ალბათ იქით, რადგან „ვის დააჯერებ, რომ ...ასეთი ძმაცაცობა აქეთ?“ ავტორი კი ისეთი დამაჯერებელია ამ მოთხრობის ფარგლებში, რომ გააკვირვებას მკითხველში სწორედ ასეთი მეგობრობის დაუჯერებლობა უფრო იწვევს, ვიდრე თავად ეს ისტორია და ძმობის წარმოუდგენელი მაგალითი.

მკითხველსაც სჯერა, სჯერა და იმედით ივსება, ისეთი თვალსაჩინოდ აბრიალებული, ღამაში და რეალური იმედით, როგორც „აღადასტურით სავსე ჭიქაში გამძვრალი მზის სხივი“.

როგორც სამართლიანად შენიშნავდა ზურაბ ჭავჭავაძე - „მწერლობა განცალკევებული კუნძული ხომ არ არის! იგი ეროვნული ინტელიგენციის ორგანული ნაწილია. როგორც ერი, ისეთი ბერიო, - ნათქვამია. გულუბრყვილობა იქნებოდა, ზნეობრიობის, თუ მოქალაქეობრიობის თვალსაზრისით მწერალს სხვაგვარი მოთხოვნები წავუყენოთ და მუსიკოსს, მეცნიერსა და მასწავლებელს კი - სხვაგვარი, მაგრამ, ამასთანავე, მწერლობა ინტელიგენციის ყველაზე „მეტყველი“ ნაწილია და, ამდენად, ყველაზე უფრო თვალნათლივ ასახავს საზოგადოების სულიერ მდგომარეობას“ (ჭავჭავაძე, 1993: 336).

გიორგი სოსიაშვილის ეს ორი მოთხრობაც სულიერ მდგომარეობაა მავთულხლართის ორ მხარეს დარჩენილი საზოგადოების ყველაზე ჯანსაღი ნაწილისა, მათი, ვისაც ესმის, რომ ძალით გაცეიბულ გულში სიყვარულის ცეცხლი არ დანაცრდება, იქნებ დანაკვერჩხლდეს კიდევ, მაგრამ ნაკვერჩხალს ხომ მხოლოდ პატარა მონატრების სიო ეყოფა, ისევ ცეცხლად რომ აგიზგიზდეს. ასეთია გიორგი სოსიაშვილის მრწამსიცა და იმედიც, ასეთია ჭეშმარიტი მწერლის პოზიცია და შეუძლებელია არ დაეთანხმო, შეუძლებელია ამ კეთილგონიერმა დამოკიდებულებამ გავლენის ქვეშ არ მოგაქციოს, ამიტომ რაც უფრო მეტი მკითხველი ეყოლება ნიჭიერ მწერალს, მეტი ადამიანი დაინახავს იმ ღრმად ფილოსოფიური და ამაფდროულად მარტივ-ადამიანური დამოკიდებულების უაღტერნატიგობას. მიგვაჩნია, რომ არა მხოლოდ დასახელებული ორი ნოველა, არამედ გიორგი სოსიაშვილის მთელი შემოქმედება, უდაოდ იმსახურებს როგორც მკითხველთა ფართო საზოგადოების, ისე ლიტერატურის კრიტიკოსთა განსაკუთრებულ ყურადღებას, ჩვენ კი შევეცადეთ ამ ნაშრომის ფარგ-

ლებში წარმოგვეჩინა განხილული ორი მოთხრობის მეტად საინტერესო და პრობლემატური ასპექტები და ასევე, ერთი თანამედროვე მწერლის შემოქმედების მაგალითზე, მცირე წვლილი შეგვეტანა მიმდინარე სალიტერატურო პროცესის კვლევის საკითხში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ბაქრაძე, 2013: ბაქრაძე აკ., „სკოლას“, გამომცემლობა ინტელექტი, თბილისი, 2013.

გაფრინდაშვილი... 2008: გაფრინდაშვილი ნ., მირესაშვილი მ., „ლიტერატურათმცოდნეობის საფუძვლები“, საგამომცემლო სახლი „ინოვაცია“ თბილისი, 2008.

კუცია, 2009: კუცია ნ., ქართული ნოველის ისტორიის ზოგიერთი საკითხისათვის (XX საუკუნის 80-იანი წლები), გამომცემლობა „მერიდიანი“თბ., 2009.

სიგუა, 2014: სიგუა ს., მოდერნიზმი, თბილისი, 2014.

ფანჯიკიძე, 1986: ფანჯიკიძე გ., რჩეული თხზულებანი 3 ტომად, რაციონალიზმი, რიტმი, ფსიქოლოგიზმი, ტ. II, თბ; 1986.

ჩვენი უნივერსიტეტი, 2015: ჟურნალი „ჩვენი უნივერსიტეტი“ (გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტის ჟურნალი) №1(27), 2015.

ჭავჭავაძე, 1993: ჭავჭავაძე ზ., ლიტერატურათმცოდნეობა, კრიტიკა, პუბლიცისტიკა, თარგმანი („რას ვაკეთებთ?! რას ვშვრებთ?!“), თბილისი, 1993.